

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 19.12.2005
KOM(2005) 672 endelig

GRØNBOG

Erstatningsøgsmål for overtrædelse af EF's kartel- og monopolregler

(forelagt af Kommissionen)

{SEK(2005) 1732}

DA

DA

INDHOLDSFORTEGNELSE

1	Grønbogens baggrund og formål	3
1.1	Erstatningskrav som led i systemet til håndhævelse af Fællesskabets kartel- og monopolregler	3
1.2	Problemet	4
1.3	Mål	4
2	Hovedpunkter	5
2.1	Adgang til bevismateriale	5
2.2	Krav om påvisning af skyld	7
2.3	Skadeserstatning	7
2.4	Overvæltningsargumentet og de indirekte aftageres situation	8
2.5	Forsvar af forbrugernes interesser	9
2.6	Sagsomkostninger	9
2.7	Koordinering af den offentlige og den private håndhævelse af lovgivningen	10
2.8	Domstolskompetence og lovvalgsregler	11
2.9	Andre spørgsmål	12

GRØNBOG

Erstatningssøgsmål for overtrædelse af EF's kartel- og monopolregler

Livlig konkurrence på et åbent indre marked udgør den bedste garanti for, at europæiske virksomheder vil øge deres produktivitet og innovative potentiale. Håndhævelsen af konkurrencereglerne er derfor en af hjørnestenene i den såkaldte Lissabon-strategi, der tager sigte på at få økonomien i EU til at vokse og skabe nye arbejdspladser for borgerne i Europa.

Som led i bestræbelserne på at forbedre håndhævelsen af konkurrencereglerne efter moderniseringen af procedurereglerne for anvendelse af EF-traktatens artikel 81 og 82 indeholder denne grøn bog og det ledsagende arbejdsdokument fra Kommissionens tjenestegrene en gennemgang af betingelserne for at kunne rejse erstatningskrav i forbindelse med overtrædelser af EF's kartel- og monopolregler. Der peges på forskellige hindringer for et mere effektivt system til fremsættelse af sådanne krav, og der foreslås forskellige løsninger på disse problemer. Hvis det gøres lettere at rejse erstatningskrav for brud på kartel- og monopolreglerne, vil det ikke blot blive nemmere for forbrugere og virksomheder, der har lidt skade som følge af en overtrædelse af kartel- og monopolreglerne, at få erstatning for deres tab fra lovovertræderen, men det vil også styrke håndhævelsen af disse regler.

1 GRØNBOGENS BAGGRUND OG FORMÅL

1.1 Erstatningskrav som led i systemet til håndhævelse af Fællesskabets kartel- og monopolregler

Kartel- og monopolreglerne i EF-traktatens artikel 81 og 82 kan håndhæves af såvel offentlige myndigheder som virksomheder og privatpersoner. De udgør alle en del af et fælles håndhævelsessystem og deler samme målsætninger: at forhindre konkurrencebegrænsende adfærd, der er forbudt i henhold til kartel- og monopollovgivningen, og at beskytte virksomheder og forbrugere mod sådanne former for adfærd og deres skadevirkninger. Både privat og offentlig håndhævelse af kartel- og monopollovgivningen er vigtige redskaber til at skabe og opretholde en konkurrencedygtig økonomi.

Hvad angår offentlige myndigheders håndhævelse af bestemmelserne, er det Kommissionen og medlemsstaternes konkurrencemyndigheder, der anvender EF's konkurrenceret i individuelle sager. I henhold til forordning nr. 1/2003 danner Kommissionen og medlemsstaternes konkurrencemyndigheder et netværk af konkurrencemyndigheder, der anvender Fællesskabets gældende kartel- og monopolregler. Som led heri vedtager de bl.a. beslutninger om, at en virksomhed har overtrådt kartel- og monopolreglerne, og beslutninger om bødepålæg. De offentlige myndigheders håndhævelse af konkurrencereglerne er absolut nødvendig for at sikre en effektiv beskyttelse af de traktatfæstede rettigheder og en effektiv håndhævelse af de traktatfæstede forpligtelser.

Alle dele af traktatens artikel 81 og 82 finder direkte anvendelse. Fra starten har privatpersoner og virksomheder også deltaget i håndhævelsen af traktatens artikel 81 og 82. De deltager i håndhævelsen gennem de civile søgsmål i kartel- og monopolsager, de anlægger ved de nationale domstole. Denne håndhævelse kan antage forskellige former. Traktatens artikel 81, stk. 2, fastsætter, at aftaler eller vedtagelser, som er forbudt i henhold til artikel 81,

ikke har nogen retsvirkning. Traktatens regler kan også benyttes til at træffe foreløbige foranstaltninger. Endvidere kan private, som har lidt tab som følge af en overtrædelse af kartel- og monopolreglerne, få tilkendt skadeserstatning.

Denne grøn bog beskæftiger sig udelukkende med erstatningsøgsmål. Erstatningsøgsmål ved overtrædelser af kartel- og monopollovgivningen tjener flere formål, nemlig at yde kompensation til dem, der har lidt en skade som følge af en konkurrencebegrænsende adfærd, og at gøre traktatens kartel- og monopolregler fuldt effektive ved at afskrække fra konkurrencebegrænsende adfærd og dermed bidrage væsentligt til at bevare den effektive konkurrence i Fællesskabet¹ (afskrækkende virkning). Når de har en reel mulighed for at fremsætte et krav om erstatning bliver individuelle virksomheder og forbrugere i Europa bragt tættere på konkurrencereglerne, og de inddrages mere aktivt i håndhævelsen af reglerne. EF-Domstolen har erklæret, at en effektiv beskyttelse af de traktatfæstede rettigheder kræver, at personer, der har lidt en skade som følge af en overtrædelse af artikel 81 og 82, skal have ret til at kræve erstatning².

1.2 Problemet

Mens fællesskabslovgivningen stiller krav om et effektivt system til behandling af erstatningskrav ved overtrædelser af kartel- og monopolreglerne, er lovgivningen på dette område i 25 medlemsstaterne "fuldstændig underudviklet"³.

Domstolen har fastslået, at eftersom der ikke findes fællesskabsregler på dette område, er det op til medlemsstaternes egne retssystemer at udforme detaljerede regler for anlæg af erstatningsøgsmål. Hverken EF-Domstolen eller Førsteinstansretten har nogen kompetence på dette område (når bortses fra proceduren for præjudicielle afgørelser), så det er normalt de nationale domstole, der behandler disse sager. I de forskellige medlemsstater ligger der imidlertid flere store hindringer i vejen for en effektiv håndtering af erstatningsøgsmål ved overtrædelse af Fællesskabets kartel- og monopollovgivning.

1.3 Mål

Formålet med denne grøn bog og Kommissionens arbejdsdokument er at identificere de væsentligste hindringer for et mere effektivt system til behandling af erstatningskrav og at foreslå forskellige muligheder for nye overvejelser og foranstaltninger, der kan forbedre erstatningsmulighederne, det være sig i form af opfølgende sagsanlæg (f.eks. i sager, hvor der anlægges et civilt søgsmål, efter at konkurrencemyndigheden har fastslået, at reglerne er blevet overtrådt) eller selvstændige sagsanlæg (der ikke følger i kølvandet på en beslutning fra konkurrencemyndighedens side).

¹ Se *Courage v. Crehan*, sag C-453/99, Domstolens dom af 20. september 2001, præmis 26 og 27.

² Se fodnote 1 i *Courage*-dommen.

³ Se undersøgelse om betingelserne for erstatningskrav i forbindelse med overtrædelse af Fællesskabets konkurrenceregler, der kan findes på Kommissionens website:
http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/private_enforcement/index_en.html.

2 HOVEDPUNKTER

De vigtigste punkter er sammenfattet nedenfor og behandlet mere detaljeret i arbejdsdokumentet. Alle interesserede anmodes om at studere argumenterne nærmere. Der henvises til arbejdsdokumentet for mere detaljerede oplysninger om de informationskilder, der er blevet anvendt.

Kommissionen opfordrer alle interesserede til at fremsætte kommentarer til de spørgsmål, der rejses, og til de foreslåede valgmuligheder samt til eventuelle andre aspekter af spørgsmålet om erstatningskrav for overtrædelse af kartel- og monopolreglerne. Disse kommentarer vil være en hjælp for Kommissionen, når den skal tage stilling til, hvilke foranstaltninger der bør træffes for at forbedre betingelserne for private erstatningskrav i kartel- og monopolsager.

2.1 Adgang til bevismateriale

Erstatningssøgsmål i kartel- og monopolsager nødvendiggør ofte en nærmere undersøgelse af en bred vifte af problemstillinger. Den særlige vanskelighed forbundet med denne type retssager er, at det ikke er nemt at få adgang til det relevante bevismateriale, som ofte ligger i hænderne på den part, der udviser den konkurrencebegrænsende adfærd. Sagsøgernes adgang til dette bevismateriale er nøglen til deres mulighed for at gøre erstatningskrav gældende. Man må derfor overveje, om der bør indføres en forpligtelse til at udlevere dokumenter eller på anden vis give adgang til bevismateriale. Det er særlig vigtigt i forbindelse med selvstændige sagsanlæg.

Man kunne tilsvarende overveje at forpligte den sagsøgte til at give indsigt i dokumenter, som allerede er blevet udleveret til konkurrencemyndigheden. I de sager, hvor Kommissionen eller en national konkurrencemyndighed har indledt en undersøgelse, vil den sandsynligvis være i besiddelse af relevant bevismateriale, som kan bidrage til at underbygge erstatningskravet. For at begrænse den administrative byrde for konkurrencemyndighederne bør adgangen til de pågældende dokumenter arrangeres af parterne selv.

Regler om bevisbyrde og beviskrav kan også være en hjælp for sagsøgeren i denne henseende. Spørgsmålet om bevisværdien af de nationale konkurrencemyndigheders afgørelser er særligt vigtigt.

Spørgsmål A: **Bør der indføres særlige regler om udlevering af dokumentbeviser i civile erstatningssager rejst i henhold til EF-traktatens artikel 81 og 82? Hvis ja, i hvilken form bør det ske?**

Valgmulighed 1: Dokumenterne bør stilles til rådighed, så snart en part har redegjort detaljeret for sagens faktiske omstændigheder og har fremlagt rimeligt tilgængelige beviser til støtte for sine påstande ("faktiske anbringender"). Der bør kun være krav om udlevering af relevante og rimeligt velidentificerede individuelle dokumenter, og udleveringen skal ske efter påbud fra en domstol.

Valgmulighed 2: Efter redegørelse for de faktiske anbringender skal der efter påbud fra en domstol være mulighed for at operere med obligatorisk udveksling af bestemte kategorier af dokumenter mellem parterne.

Valgmulighed 3: Efter redegørelse for de faktiske anbringender bør hver part være forpligtet til at forsyne sagens øvrige parter med en liste over de relevante dokumenter i dens besiddelse, som de øvrige parter kan få adgang til.

Valgmulighed 4: Indførelse af sanktioner for destruktion af bevismateriale for at beskytte retten til at få adgang til bevisdokumenter som beskrevet under valgmulighed 1-3.

Valgmulighed 5: Forpligtelse til at opbevare relevant bevismateriale. Før indledningen af en civil retssag vil en domstol i henhold til denne regel kunne påbyde, at bevismateriale, der vil være relevant for den efterfølgende retssag, skal opbevares. Den part, der anmoder om et sådant påbud, skal imidlertid fremlægge tilstrækkelige beviser for en prima facie-overtrædelsessag.

Spørgsmål B: **Vil det være nyttigt, at der indføres særlige regler vedrørende aktindsigt i en konkurrencemyndigheds dokumenter for erstatningssøgsmål i kartel- og monopolsager? Hvordan kunne denne aktindsigt tilrettelægges?**

Valmulighed 6: En forpligtelse for alle parter i en sag ved en konkurrencemyndighed til at udlevere alle dokumenter, som konkurrencemyndigheden har fået forelagt, til en part i en civil retssag, dog med undtagelse af anmodninger om strafnedsættelse. Spørgsmål om forretningshemmeligheder og andre fortrolige oplysninger samt retten til at forsvare sig skulle så behandles efter *lex fori* (dvs. gældende ret i domstolslandet).

Valgmulighed 7: Aktindsigt for nationale domstole til dokumenter i Kommissionens besiddelse. Hvad dette punkt angår, vil Kommissionen gerne have at vide, a) hvordan de nationale domstole mener at kunne garantere fortroligheden af forretningshemmeligheder og andre fortrolige oplysninger og b) i hvilke situationer de nationale domstole kunne tænkes at ville anmode Kommissionen om oplysninger, som de også kunne indhente hos sagens parter.

Spørgsmål C: **Bør der stilles mindre strenge krav til sagsøgerens bevisførelse i retssager om erstatning for overtrædelse af kartel- og monopolreglerne? Hvis ja, hvordan?**

Valgmulighed 8: Overtrædelsesafgørelser truffet af EU-medlemsstaternes konkurrencemyndigheder bør gøres bindende for de civile domstole, eller der bør være mulighed for omvendt bevisførelse, når der foreligger en sådan afgørelse om overtrædelse af reglerne.

Valgmulighed 9: Man kan flytte eller mindske bevisbyrden i sager, hvor der optræder informationsasymmetri mellem sagsøger og sagsøgte, med det formål at korrigere denne asymmetri. Sådanne regler kunne i en vis udstrækning kompensere for sagsøgers manglende eller begrænsede muligheder for at indhente oplysninger.

Valgmulighed 10: En parts uberettigede afvisning af at udlevere bevismateriale kunne have indflydelse på bevisbyrden, som kunne variere fra en gendrivelig formodning eller uigendrivelig formodning om bevis til en simpel mulighed for domstolen til at tage afvisningen til efterretning ved vurderingen af, om de relevante forhold er blevet bevist eller ej.

2.2 Krav om påvisning af skyld

Eftersom erstatningskrav udspringer af lovovertrædelser, skal der i mange medlemsstater føres bevis for skyld i en retsstridig handling. I nogle af disse medlemsstater formodes der at foreligge skyld, hvis en handling er ulovlig i henhold til kartel- og monopolreglerne. I andre medlemsstater eksisterer der imidlertid ikke en sådan formodning. Det bør derfor overvejes, hvor grov en overtrædelse skal være, før der kan rejses erstatningskrav.

Spørgsmål D: Skal der stilles krav om påvisning af skyld i kartel- og monopolrelaterede erstatningssager?

Valgmulighed 11: Bevis for lovovertrædelsen bør være tilstrækkeligt (svarende til objektivt ansvar).

Valgmulighed 12: Bevis for lovovertrædelsen bør kun være tilstrækkeligt i forbindelse med de mest alvorlige overtrædelser af kartel- og monopollovgivningen.

Valgmulighed 13: Den sagsøgte skal have mulighed for at vise, at han har begået en tilgivelig retlig eller faktisk fejl. I sådanne tilfælde vil overtrædelsen ikke medføre erstatningsansvar (indsigelse om tilgivelig fejl).

2.3 Skadeserstatning

Erstatningskravets reelle omfang bestemmes af flere forskellige faktorer. For det første skal erstatningsbeløbets størrelse defineres. Der findes flere forskellige definitioner, der bl.a. tager udgangspunkt i begreberne kompensation og inddragelse af en ulovlig gevinst. Der skal også tages stilling til, om et eventuelt erstatningsbeløb skal inkludere renter af beløbet, hvor stort rentebeløbet skal være, og hvordan renterne skal beregnes. Desuden kunne man overveje at give domstolene mulighed for, automatisk eller på visse betingelser, at fordoble skadeserstatningen i forbindelse med overtrædelser i form af horisontale karteller.

Foruden den juridiske definition af skadeserstatningen, er selve beregningen af beløbet et centralt punkt. Der er blevet udviklet adskillige økonomiske modeller til beregning af erstatningsbeløbet i komplekse situationer. Det bør overvejes, om disse modeller kan benyttes i erstatningssager.

Spørgsmål E: Hvordan skal skadeserstatningen defineres?

Valgmulighed 14: Definition af skadeserstatningen baseret på det tab, som sagsøgeren har lidt som følge af den sagsøgtes overtrædelse af lovgivningen (kompenserende skadeserstatning).

Valgmulighed 15: Definition af skadeserstatningen baseret på den sagsøgtes ulovlige gevinst (inddragelse af ulovlig gevinst).

Valgmulighed 16: Fordobling af skadeserstatningen i forbindelse med horisontale karteller. Denne fordobling kan ske automatisk, på visse betingelser eller efter domstolens skøn.

Valgmulighed 17: Renterne begynder at påløbe før domsafsigelsen, dvs. fra datoen for overtrædelsen eller datoen for skaden.

Spørgsmål F: Hvilken metode bør anvendes til beregning af erstatningsbeløbet?

Valgmulighed 18: Hvilke fordele er der ved at benytte komplekse økonomiske modeller til beregning af erstatningsbeløbet frem for mere simple metoder i erstatningssager? Bør domstolen have beføjelse til at fastsætte beløbet efter billighed?

Valgmulighed 19: Bør Kommissionen udsende retningslinjer for beregningen af erstatningsbeløb?

Valgmulighed 20: En opsplitning af sagen i to dele, hvor lovovertræderens ansvar behandles i den ene, mens erstatningsbeløbet fastsættes i den anden, med det formål at forenkle søgsmålet.

2.4 Overvælningsargumentet og de indirekte aftageres situation

Dette forsvarsargument vedrører den juridiske behandling af det forhold, at en virksomhed, der har købt varer eller tjenesteydelser hos en udbyder, der udviser en konkurrencebegrænsende adfærd, kan være i stand til at mindske sit økonomiske tab ved at vælte overprisen over på sine egne kunder. Den skade, der forårsages af en konkurrencebegrænsende adfærd, kan på denne måde passere ned gennem forsyningskæden eller endda ramme ene og alene den endelige forbruger. Rent juridisk er det nødvendigt at overveje, om lovovertræderen skal have mulighed for at benytte dette forsvarsargument. Der skal også tænkes på de indirekte aftagere, som overprisen måske eller måske ikke er blevet væltet over på.

"Overvælningsargumentet" gør det langt mere kompliceret at rejse et erstatningskrav, eftersom det kan være meget vanskeligt at føre bevis for den nøjagtige fordeling af skaden på de forskellige led i forsyningskæden. Bevisproblemer kan også vanskeliggøre søgsmål fra indirekte aftagere, idet de måske ikke vil være i stand til at føre bevis for omfanget af den skade, de har lidt, og årsagssammenhængen med den ulovlige adfærd.

Spørgsmål G: Bør der være regler for godtagelse og brug af "overvælningsargumentet"? Hvis ja, hvilken form skal disse regler antage? Bør den indirekte aftager have søgsmålsret?

Valgmulighed 21: "Overvælningsargumentet" tillades, og både direkte og indirekte aftagere kan sagsøge lovovertræderen. Denne løsning indebærer en risiko for, at det ikke lykkes for den direkte aftager at opnå erstatning, eftersom den sagsøgte vil kunne benytte sig af "overvælningsargumentet", og de indirekte aftagere heller ikke får held med at opnå erstatning, fordi de ikke vil kunne påvise, om og i hvilket omfang skaderne er passeret ned gennem forsyningskæden. Man bør på dette punkt være særlig opmærksom på bevisbyrden.

- Valgmulighed 22: "Overvælningsargumentet" udelukkes, og kun direkte aftagere kan sagsøge lovovertræderen. Denne mulighed sætter de direkte aftagere i en bedre position, eftersom vanskelighederne forbundet med "overvælningsargumentet" ikke kommer til at bebyrde sagsbehandlingen.
- Valgmulighed 23: "Overvælningsargumentet" udelukkes, og både direkte og indirekte aftagere kan sagsøge lovovertræderen. Mens denne løsning gør det mindre byrdefuldt for sagsøgerne at anlægge sag, kan den indebære, at den sagsøgte bliver tvunget til at betale flere skadeserstatninger, eftersom både indirekte og direkte aftagere kan rejse krav om erstatning.
- Valgmulighed 24: En opdeling i to etaper, hvor "overvælningsargumentet" udelukkes, hvor lovovertræderen kan sagsøges af ethvert offer for sin adfærd, og hvor overprisen fordeles mellem alle de parter, der har lidt et tab. Denne løsning er teknisk set vanskelig, men har den fordel, at den sikrer alle ofre en rimelig erstatning.

2.5 Forsvar af forbrugernes interesser

Af praktiske årsager er det meget usandsynligt, om ikke umuligt, at forbrugere og aftagere med små erstatningskrav vil anlægge en sag ved overtrædelse af kartel- og monopolreglerne. Det bør derfor overvejes, hvordan man bedst kan forsvare disse gruppers interesser gennem kollektive søgsmål. Foruden den specifikke beskyttelse af forbrugerinteresser kan kollektive søgsmål tjene til at samle et stort antal mindre klager i et enkelt søgsmål, hvorved der spares såvel tid som penge.

Spørgsmål H: **Bør der findes særlige procedurer for kollektive sagsanlæg og for beskyttelse af forbrugerinteresser? Hvis ja, hvordan kunne disse procedurer indrettes?**

- Valgmulighed 25: En klagemulighed for forbrugerorganisationer, som ikke berører individuelle forbrugere deres mulighed for at anlægge sag. Man skal være særlig opmærksom på spørgsmål om f.eks. status (et eventuel registrerings- eller autorisationssystem), fordelingen af erstatningsbeløb (dvs. om beløbet går til organisationen selv eller til dens medlemmer) og beregningen af erstatningsbeløb (erstatning, der tilkendes organisationen, kunne beregnes på basis af den sagsøgte ulovlige gevinst, mens erstatning, der tilkendes medlemmerne, beregnes på basis af den skade, som det enkelte medlem har lidt).
- Valgmulighed 26: En særlig bestemmelse om sager anlagt kollektivt af andre grupper af aftagere end endelige forbrugere.

2.6 Sagsomkostninger

Regler om erstatning af sagsomkostninger har en vigtig rolle at spille som tilskyndelse til at anlægge sag eller til ikke at anlægge sag. Eftersom der ifølge fællesskabsretten og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention skal være effektiv adgang til domstolene i civile sager, bør det overvejes, hvordan regler om sagsomkostninger vil kunne lette denne adgang.

Spørgsmål I: Bør der indføres særlige regler for at mindske den finansielle risiko for sagsøgeren? Hvis ja, hvilken slags regler?

Valgmulighed 27: En regel om, at sagsøgere, der ikke får medhold, kun skal betale sagsomkostninger, hvis de handlede på tydeligvis urimelig vis ved at anlægge sag. Man kunne også overveje at give domstolene skønsmæssige beføjelser til ved retssagens begyndelse at afsige kendelse om, at sagsøgeren vil blive friholdt for sagsomkostninger, selv hvis han taber sagen.

2.7 Koordination af den offentlige og den private håndhævelse af lovgivningen

Den offentlige og den private håndhævelse af lovgivningen supplerer hinanden og bør derfor koordineres bedst muligt. Konkurrencemyndighedernes afgørelser kan få meget stor indflydelse på sagsøgers reelle mulighed for at bevise deres krav (se sektion 2.1, spørgsmål C, valgmulighed 8). En optimal koordinering af den private og den offentlige håndhævelse af konkurrenceretten er særlig vigtig for koordineringen af anmodninger om bødenedsættelse som led i den offentlige håndhævelse og erstatningskrav. Både programmer om bødenedsættelsesordninger og civilretligt ansvar bidrager i kraft af deres virkninger til opfyldelse af samme mål, nemlig at afskrække virksomheder fra at deltage i karteller. Det bør undersøges, hvilke konsekvenser erstatningskrav har for brugen af bødenedsættelsesordninger, for at sikre, at disse ordninger forbliver virkningsfulde. Der bør i denne forbindelse tages højde for, at bødenedsættelsesordninger generelt er nyttige for private parter i en erstatningssag, eftersom de er med til at afsløre hemmelige karteller.

Spørgsmål J: Hvordan kan den private og den offentlige håndhævelse af konkurrenceretten koordineres optimalt?

Valgmulighed 28: Ved at sikre, at der ikke kommer oplysninger frem om ansøgninger om bødenedsættelse, og dermed beskytte fortroligheden af de oplysninger, som ansøgeren har givet til konkurrencemyndigheden.

Valgmulighed 29: Ved at tilbyde en betinget rabat på erstatningskrav over for ansøgeren om bødenedsættelse. Erstatningskravene over for andre lovovertrædere, der hæfter solidarisk for hele skaden, forbliver uændret.

Valgmulighed 30: Ved at friholde ansøgeren om bødenedsættelse fra den solidariske hæftelse, og dermed mindske hans risiko for at blive genstand for erstatningskrav. En mulig løsning kunne bestå i at begrænse den pågældendes ansvar til den andel af erstatningskravet, der svarer til hans andel af det marked, som kartellet har opereret på.

2.8 Domstolskompetence og lovvalgsregler

Domstolenes kompetence til at behandle sager, der rejses mod sagsøgte med bopæl i medlemsstaterne, er reguleret i forordning nr. 44/2001⁴. Der kan anlægges sag mod sådanne sagsøgte ved domstolene i det land, hvor de er bosat, eller – hvis sagsøger ønsker det – ved domstolene i det land, hvor skadetilføjelsen er foregået. Det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået, kan enten være a) det sted, hvor den hændelse, der forårsagede skaden, fandt sted, eller b) det sted, hvor selve skaden opstod (efter sagsøgers valg). Forordningens artikel 6, 27 og 28 tillader koordinering af forskellige, men forbundne søgsmål.

Hvad angår spørgsmålet om retternes kompetence, henvises til Kommissionens forslag til forordning om lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontraktforhold ("Rom II-forordningen")⁵. Da erstatningskrav generelt rejses uden for kontraktforhold, er de omfattet af dette forslag. I denne forbindelse skal det overvejes, hvorvidt den generelle regel i forslagens artikel 5 er passende for kartel- og monopolsager, eller om der er behov for en afklarende særregel. En sådan afklarende regel kunne fastslå, at der skal benyttes en virkningsbaseret fremgangsmåde. Alternativt kan *lex fori* anvendes i alle sager. Man bør være særligt opmærksom på sager, hvor mere end én medlemsstats område er berørt af den konkurrencebegrænsende adfærd.

Spørgsmål K: Hvilken materiel lov bør gælde for krav om skadeserstatning i kartel- og monopolsager?

Valgmulighed 31: Lovvalget bør afgøres af den generelle regel i artikel 5 i forslaget til Rom II-forordningen, dvs. det sted, hvor skaden opstår.

Valgmulighed 32: Der skal gælde en særregel for erstatningskrav som følge af en overtrædelse af kartel- og monopollovgivningen. Denne regel skal fastslå, at for denne type krav betyder den generelle regel i artikel 5, at det er loven i de stater, på hvis marked den skadelidte berøres af den konkurrencebegrænsende praksis, der finder anvendelse på kravet.

Valgmulighed 33: Særreglen kunne være, at det altid er *lex fori*, der skal anvendes.

Valgmulighed 34: I sager, hvor mere end én stats område er berørt af den konkurrencebegrænsende adfærd, kravet er baseret på, og hvor retten er kompetent til at træffe afgørelse om hele sagsøgers tab, kunne man overveje, om sagsøger skulle have mulighed for at foretage lovvalget for tvisten. Dette valg kunne begrænses til at vælge en enkelt gældende lov af dem, der fremkommer ved at anvende princippet om det berørte marked. Valget kunne også udvides til at give mulighed for at vælge en enkelt lov *eller* den lov, der skal anvendes på hvert tab særskilt *eller lex fori*.

⁴ Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område, EFT L 12 af 16.1.2001, s.1. I Danmark afgøres kompetencen af Bruxelles-konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager [EFT C 189 af 28.7.1990. s. 1], som ændret, der i store træk svarer til forordning nr. 44/2001.

⁵ Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontraktforhold ("Rom II"), KOM(2003) 427 endelig som ændret (Henvisning til ændret forslag ikke til rådighed).

2.9 Andre spørgsmål

Eftersom erstatningssøgsmål ved overtrædelse af kartel- og monopollovgivningen er et kompliceret emne, er det særligt vigtigt, at domstolene gør brug af sagkyndige for at sikre en effektiv sagsbehandling. Hvis domstolene udpegede eksperter, kunne det give besparelser, da der så ville være behov for færre eksperter. Dermed ville man også begrænse antallet af eksperter, der afgiver modstridende forklaringer afhængigt af deres klients standpunkt.

Spørgsmål L: Bør de sagkyndige, der er brug for, udpeges af domstolen?

Valgmulighed 35: At kræve, at parterne enes om en ekspert, som udpeges af domstolen frem for af dem selv.

Suspension eller forlængelse af forældelsesfrister spiller en vigtig rolle for at garantere, at der reelt kan rejses erstatningskrav, især når der er tale om opfølgende søgsmål.

Spørgsmål M: Bør forældelsesfristerne suspenderes? Og i givet fald hvornår?

Valgmulighed 36: Suspension af forældelsesfristen for erstatningskrav fra den dato, hvor Kommissionen eller en national konkurrencemyndighed indleder procedure. Alternativt kunne forældelsesfristen regnes fra det tidspunkt, hvor en ret i sidste instans har truffet afgørelse om overtrædelsen.

Årsagssammenhæng er en ufravigelig betingelse for ethvert erstatningskrav. Mens det kan være meget vanskeligt at bevise en årsagssammenhæng mellem overtrædelsen og et tab, fordi der er tale om økonomisk komplekse spørgsmål, volder det juridiske begreb årsagssammenhæng, som udviklet i medlemsstaternes retspraksis, måske i sig selv ikke sagsøgerne større problemer. Imidlertid må anvendelse af betingelsen om årsagssammenhæng ikke udelukke dem, der har lidt tab som følge af en overtrædelse af kartel- og monopolreglerne, fra at få deres tab dækket.

Spørgsmål N: Er der behov for en afklaring af det retlige krav om årsagssammenhæng for at lette erstatningssøgsmål?

Spørgsmål O:

Er der andre spørgsmål, som De ønsker at kommentere?

Kommissionen opfordrer interesserede til at fremsætte bemærkninger til denne grøn bog, især til de spørgsmål og valgmuligheder, der er opstillet ovenfor, for at kunne afgøre, om det er nødvendigt og hensigtsmæssigt at tage initiativer på EU-plan til at forbedre vilkårene for selvstændige og opfølgende sagsanlæg.

For at fremme udvekslingen af synspunkter er der åbnet et website for grønbogen på:

http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/actions_for_damages/gp.html

Indtil den 21. april 2006 kan bemærkninger enten sendes pr. e-mail til:

comp-damages-actions@cec.eu.int

eller pr. post til:

Europa-Kommissionen

Generaldirektorat for Konkurrence

Kontor COMP/A-1 – Kartellovgivning og strategisk støtte

Gennemgang af erstatningsøgsmål

ved overtrædelse af Fællesskabets kartel- og monopolregler

B-1049 Bruxelles.

Det er GD for Konkurrences almindelige praksis at offentliggøre indlæg modtaget i forbindelse med en offentlig høring. Der er dog mulighed for at anmode om, at indlæg eller dele heraf behandles fortroligt. Ønsker De det, bedes De på forsiden af Deres indlæg tydeligt angive, at det ikke må offentliggøres, og samtidig fremsende en ikke-fortrolig udgave af indlægget til GD for Konkurrence til offentliggørelse.